

ע"פ 5834/13 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 5834/13

ע"פ 5910/13

לפני: כבוד השופט א' רובינשטיין
כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער בע"פ 5834/13 פלוני
והמשיב בע"פ 5910/13

נ ג ד

המשיבה בע"פ 5834/13 מדינת ישראל
והמעררת בע"פ 5910/13

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים
מיום 26.6.2013 בתפ"ח 9269-02-11 שניתן על ידי
כבוד סגן הנשיא י' צבן וכבוד השופטים מ' מזרחי ו-ר'
כרמל

תאריך הישיבה: ו' בחשון התשע"ה (30.10.2014)

בשם המערער בע"פ עו"ד גדעון נחום
5834/13 והמשיב בע"פ 5910/13

בשם המשיבה בע"פ עו"ד עילית מידן
5834/13 והמעררת בע"פ 5910/13

בשם שירות המבחן לגב' ברכה וייס למבוגרים:
פסק-דין

1. האם המערער הורשע בדיון בעבירות מין קשות אשר על-פי המיוחס לו ביצע באשתו ובבתו הקטינה? כמו כן, מהו העונש שראוי להשית עליו בגין עבירות אלה, ככל שהרשעתו בהן נותרת על מכונה? אלה הן השאלות שבפנינו, שאלות אשר ניסוחן הפשוט מכסה על מציאות חיים מזעזעת בביתה של משפחת המערער.

עיקרי התשתית העובדתית

2. המערער, אדם כבן ארבעים, היה נשוי לאשתו, המתלוננת, במשך כתשע עשרה שנים - מאז שנת 1993, עת היה הוא כבן עשרים, והיא בת פחות מחמש עשרה, ועד שנת 2012 שבה הם התגרשו. במהלך השנים נולדו להם ארבעה ילדים - בן ושלוש בנות. כלפי חוץ חיי המשפחה התנהלו כסדרם. המערער היה ידוע כאיש משפחה למופת שאף עמל שעות ארוכות על מנת שלא יחסר לבני משפחתו דבר. למעשה, אף המתלוננת מעידה על תפקודו הטוב של המערער כאיש משפחה, מלבד בכל הנוגע לתקיפות המיניות שעליהן התלוננה, ככל שניתן לומר את שני הדברים במשפט אחד מבלי שהסתירה המובנית ביניהם תזעק.

3. בסוף שנת 2010 נודע למתלוננת מפיה של בתה הקטינה ח' (להלן: ח') כי במשך כשנה המערער מבצע בה מעשים מיניים. בהמשך לכך, פנתה המתלוננת לרופא המשפחה ושיתפה אותו בדברים. דיווח זה הוביל לכך שגורמי מקצוע של שירותי הרווחה שוחחו עם המתלוננת ועם ח', ושיחות אלה הובילו להגשת תלונה נגד המערער. ראוי לציין כי תחילה המתלוננת ביקשה שלא להתלונן, וגם כיום היא חווה קשיים חברתיים ומשפחתיים כתוצאה מחשיפת המעשים.

4. בחקירת המשטרה התברר כי לדברי המתלוננת המערער ביצע בה במשך שנים ארוכות מעשי סדום - בכך שכפה עליה לקיים עמו, באופן קבוע, יחסי מין אנאליים שהסבו לה כאב וסבל רב, חרף תחנוניה, הן על-ידי כך שהחדיר את איבר מינו לפי הטבעת שלה והן על-ידי כך שהחדיר אליו, בניגוד לרצונה, אביזר מין (ויברטור). המתלוננת ציינה כי נמנעה מלהתלונן על המעשים, חרף סבלה, בשל רתיעתה מפגיעה במשפחה, ובסופו של דבר פנתה לגורמי חוץ רק לאחר שהתברר לה כי המערער מבצע מעשים מיניים אף בבתה ח', ושמעה אף מבתה הצעירה יותר ד' (להלן: ד') כי המערער נוגע בה באופן מיני.

כתב האישום ופסק דינו של בית המשפט קמא

5. בעקבות האירועים המתוארים הוגש נגד המערער כתב אישום לבית המשפט המחוזי בירושלים (תפ"ח 9269-02-11, סגן הנשיא י' צבן והשופטים מ' מזרחי ו-ר' כרמל), שכלל שני אישומים. האישום הראשון נסב על מעשי הסדום הרבים שביצע המערער באשתו, המתלוננת, לאורך השנים - הן על-ידי החדרת איבר מינו לפי הטבעת שלה והן על-ידי החדרת אביזר המין אליו - כל זאת תוך שהוא גורם לה סבל רב וחבלות גופניות, חרף תחנוניה. בהקשר זה יוחס לו ריבוי עבירות של מעשה סדום, עבירה לפי סעיף 347(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) בנסיבות סעיפים 345(ב)(3) ו-4 לחוק זה. האישום השני נסב על המעשים המיניים שעל-פי הנטען ביצע המערער

בשתי בנותיו הקטינות ח' ו-ד'. על-פי האמור באישום זה, בתחילת שנת 2010 או בסמוך לכך החל המערער לגעת באופן מיני בבתו ח', שהייתה אז כבת שתיים עשרה וחצי. המערער אף ניסה בחלק מן הפעמים להחדיר את איבר מינו לאיבר מינה ולפיה, ופעם נוספת לפי הטבעת שלה. בפעמים אחרות הוא החדיר את אצבעותיו לאיבר מינה ולפי הטבעת שלה. גם בהקשר זה יוחס לו ריבוי מעשים. עם זאת, כתב האישום תיאר באופן מיוחד כמה מקרים - אירוע שהתרחש לפי הטענה בחדרו של המערער; אירוע שהתרחש לפי הטענה בבית נוסף שנמצא בבעלות המשפחה כאשר ח' התלוותה למערער בנסיעה אליו; וכן אירוע שהתרחש לפי הטענה בסלון הבית, תוך מאבק אלים בין המערער לבין ח'. לאחר אירוע זה, כך נטען, סיפרה ח' על המעשים לאמה, המתלוננת. כמו כן, על-פי המתואר באישום זה המערער נגע נגיעות בעלות אופי מיני אף בבתו הצעירה יותר ד'. בשל כל אלה, יוחסו למערער ריבוי עבירות של מעשה מגונה בקטין שהוא בן משפחה, עבירה לפי סעיף 351(ג)(2) לחוק העונשין, בנסיבות סעיפים 345(ב)(1), 345(א)(1) ו-345(א)(3) לחוק זה; ריבוי עבירות של מעשי אינוס ומעשי סדום בקטין בן משפחה, עבירה לפי סעיף 351(א) לחוק העונשין; ניסיון למעשה סדום בקטין שהוא בן משפחה לפי סעיף זה בצירוף סעיף 25 לחוק העונשין; וכן עבירה של הדחה בחקירה בדרך של איומים ומתן טובות הנאה לפי סעיף 245(ב) לחוק העונשין, בשל כך שאמר לבתו ח' כי יפגע באחותה הקטנה א' ויתגרש מאימה אם תספר על מעשיו וכן נתן לה סכום כסף מדי שבוע וקנה עבורה דברים.

6. במסגרת פרשת התביעה העידו המתלוננת, חוקרת הילדים שחקרה את הבנות הקטינות, אביה של המתלוננת, רופא המשפחה, עובדות הרווחה שטיפלו במתלוננת ושוטר. כמו כן הוגשו בהסכמה מוצגים נוספים. במסגרת פרשת ההגנה העידו המערער עצמו, אחד מחבריו וכן קרובי משפחה נוספים (אחותה של המתלוננת, הנשואה לאחי המערער, אחיו של המערער, ובנו של המערער), ושוב הוגשו בהסכמה מוצגים נוספים. כמו כן, הוגשה חוות דעת מומחה מטעם ההגנה. בהמשך, ביקש המערער להעיד שוב את המתלוננת, וכן להעיד את בתו ח', שבינתיים מלאו לה ארבע עשרה, כך שגם עדות זו נשמעה. להלן יפורטו עיקרי הדברים.

7. המתלוננת - המתלוננת פרטה בפני בית המשפט את מסכת ההתעללות שחוותה מצד המערער בכל הנוגע לאופן שבו כפה עליה, באופן קבוע, מספר פעמים בשבוע, קיום יחסי מין אנאליים, כמפורט בכתב האישום. לצד זאת, המתלוננת ציינה כי המערער היה כאמור איש משפחה טוב, במישורים האחרים של תפקודו. המתלוננת הסבירה כי חרף המעשים הקשים הבליגה ונמנעה מלהתלונן כדי לא לפגוע במשפחה - עד אשר נודעו לה המעשים שביצע המערער בבתה ח'.

8. חוקרת הילדים - חוקרת הילדים העידה על חקירתן של שתי הבנות הקטינות ח' ו-ד' וציינה את התרשמותה מהן. לגבי התרשמותה מ-ח', חוקרת הילדים העידה כי תחילה הראתה ח' סימני מצוקה, ולא הסכימה להיחקר בפני חוקר ממין זכר. לגבי מהימנותה של ח', קבעה חוקרת הילדים כי עדותה ענתה אחר כל הקריטריונים המבססים מהימנות, וציינה כי ח' מסרה בחקירתה תוכן הגיוני ומתקבל על הדעת באופן כרונולוגי, וכי תיארה ביוזמתה את האירועים. גם את עדותה של הבת ד', הצעירה יותר, העריכה חוקרת הילדים כמהימנה, וציינה כי עדותה הייתה מתקבלת על הדעת, עקבית וספונטנית, וניתן להתרשם כי דיברה את אשר על ליבה. חוקרת הילדים חקרה אף את הבת הצעירה ביותר, א', שנשאלה האם המערער נגע גם בה באופן מיני. חוקרת הילדים לא הצליחה להעריך את מהימנותה של א', ולכן לא נכללו בכתב האישום אירועים הנוגעים אליה.

9. הבת ח' - מאחר שבמהלך המשפט מלאו ל-ח' ארבע עשרה היא העידה במשפט גם באופן בלתי אמצעי, בנוסף להתייחסותה של חוקרת הילדים לחקירתה. ח' העידה כי האירועים המיניים שנגעו אליה התרחשו במשך כשנה. ח' התקשתה להידרש לפרטים, והייתה נסערת במהלך העדות. היא ציינה כי מסרה אותם לחוקרת הילדים, וכי האירועים התרחשו מידי יום. כמו כן סיפרה ח' על הקושי לספר על האירועים לאמה בשל החשש לתגובה שלילית מצדה, ועל החלטתה לספר לה לאחר שהרגישה שאינה יכולה עוד להרחיק את עצמה מן המערער ואינה יכולה עוד להגן על עצמה מפניו. יצוין, כי האפשרות שתעיד במשפט עלתה בחקירתה של ח' אצל חוקרת הילדים, אשר אמרה כי יהיה לה קשה לדבר על הנושאים הללו מול אנשים רבים, ולא כל שכן בפני גברים.

10. המערער - המערער שלל בעדותו כל פגיעה במתלוננת ובבנותיהם המשותפות. הוא טען כי האישימים נגדו נרקחו על-ידי המתלוננת כמסכת שקרים, שכל מטרתה הייתה לחפות על התנהגותה הבעייתית. לדבריו, אשתו לא הייתה נאמנה לו, לא מילאה את "תפקידיה" בבית (אלא הייתה שקועה בגלישה באינטרנט במשך שעות מרובות) ואילצה אותו לקנות עבורה פריטים יקרים. המערער טען גם כי אשתו וכן בתו ח' לקחו ממנו כסף ללא הסכמתו. בנוגע לבת ח', טען המערער שאמנם נגע בה, אך רק כאשר שאל אותה אם יש בחורים שנוגעים בה, וביקש להדגים את השאלה על מנת להסביר לה את כוונתו.

11. חוות דעת רפואיות - בפני בית המשפט המחוזי היו גם חוות דעת רפואיות שהתייחסו לבדיקתה של המתלוננת, וזאת בהתייחס לשאלה האם המעשים שייחסה המתלוננת למערער היו אמורים להותיר חותם בגופה. חוות דעתו של פרופ' היס, המומחה מטעם התביעה, הייתה שגם החדרה של אביזר המין באופן שתואר על-ידי המתלוננת לא בהכרח הייתה מותירה סימנים בפי הטבעת של המתלוננת, ואם היו סימנים כאמור ייתכן והם נרפאו בשל הזמן שחלף מן האירוע האחרון לבדיקה. יצוין, כי לצורך מתן חוות דעתו קיבל פרופ' היס לידי את אביזר המין. לעומת זאת, בחוות דעתו של פרופ' פיקרסקי, המומחה מטעם ההגנה, צוין כי סביר שקיום יחסים אנאליים באמצעות מכשיר בתדירות גבוהה יגרום להחלשה מסוימת של סוגרי פי הטבעת, אף אם אין סימנים חיצוניים לכך בבדיקה. הוער בחוות הדעת כי בבדיקה של סוגרי פי הטבעת של המתלוננת יכולה להדגים אם אכן הייתה פגיעה כאמור.

12. רופא המשפחה וגורמי הרווחה - אלה העידו בעיקר על התהליך שקדם להבאת הפרשה בפני הרשויות, והתייחסו לרתיעתה וחוסר רצונה של המתלוננת להגיש תלונה, וכן למצבה הנפשי כאשר סיפרה על האירועים, כשהיא מרבה לבכות ונראית סובלת ועצובה.

13. לאחר שבחן את העדויות כולן קבע בית המשפט המחוזי כי יש להרשיע את המערער בכל העבירות המיוחסות לו, למעט העבירות שיוחסו לו בגין מעשיו בביתו ד', וזאת בשל התרשמותו של בית המשפט המחוזי כי מעשים אלה ניתן היה לפרש אף כקרבה רגילה בין אב לבתו.

14. בית המשפט המחוזי ייחס מהימנות גבוהה לעדויותיהן של המתלוננת ושל ח'. בית המשפט המחוזי התרשם ממצבה הנפשי הקשה של המתלוננת בעת שהעידה, וקבע כי עדותה הייתה כנה, אמתית וכואבת. בית המשפט המחוזי לא התרשם כי המתלוננת ביקשה "להיפטר" מהמערער או להשחיר את פניו, כפי שטען המערער, בין היתר בהתייחס לכך שציינה אותו לטובה בכל הקשור להתנהלותו כאב המשפחה ולרצונה המקורי שלא להתלונן. בית המשפט המחוזי

הוסיף וקבע בהקשר זה כי לא ניתן להתעלם גם מעדותה של ח', אשר לה לא ניתן היה לייחס כוונה "להחליף" את האב באחר. בית המשפט המחוזי ציין כי העובדה שרק בעדותו במשפט העלה המערער את הטענה כי המתלוננת מנהלת "רומן" עם גבר אחר שוללת את טענתו לעלילת שווא מצדה. יצוין עוד כי בית המשפט המחוזי קבע כי בשתי חוות הדעת של המומחים אין כדי לאשש את גרסת המתלוננת או לסתור אותה, ולכן לא התבסס עליהן. באשר ל-ח', בית המשפט המחוזי התרשם - הן מעדותה בפני חוקרת הילדים והן מעדותה במשפט, שהיא הייתה שרויה במצוקה אמתית שעה שהעידה נגד אביה ושלא היה לה מניע לטוות עלילות שווא כנגדו. עוד קבע בית המשפט המחוזי, כי ח' תיארה מעשים קשים אשר ילדה בגילה אינה יכולה לתאר אלא אם חוותה אותם בעצמה, וכי על אף הקושי הגדול אשר היה כרוך בעדות מבחינתה, היא עמדה על כך שהמעשים אכן נעשו בה.

15. בית המשפט המחוזי הרשיע אפוא את המערער בעבירות הבאות: בגדר האישום הראשון, הורשע המערער בעבירות מרובות של מעשי סדום לפי סעיף 347(ב) לחוק העונשין, בנסיבות סעיפים 345(ב)(3) ו-4(4). בגדר האישום השני, הורשע המערער בגין מעשיו ב-ח' בעבירות מרובות של מעשה מגונה בקטין שהוא בן משפחה לפי סעיף 351(ג)(2) בנסיבות סעיף 345(ב)(1) וסעיפים 345(א)(1) ו-3(3) לחוק העונשין, בעבירות מרובות של מעשי אינוס ומעשי סדום בקטין שהוא בן משפחה לפי סעיף 351(א) לחוק העונשין, בעבירת ניסיון למעשה סדום בקטין בן משפחה לפי סעיף 351(א) בצירוף סעיף 25 לחוק העונשין ובעבירת הדחה בחקירה לפי סעיף 245(ב) לחוק העונשין. כפי שצוין הוא זוכה מן המעשים שעל-פי המיוחס לו ביצע ב-ד' (היינו מעבירות נוספות של מעשה מגונה בקטין שהוא בן משפחה לפי סעיף 351(ג)(2) בנסיבות סעיף 345(ב)(1) וסעיפים 345(א)(1) ו-3(3) לחוק העונשין).

16. לצורך גזירת דינו של המערער הוגשו לבית המשפט המחוזי גם תסקיר של שירות המבחן למבוגרים, חוות דעת של המרכז להערכת מסוכנות ותסקיר נפגעות עבירה. בתסקיר של שירות המבחן למבוגרים צוין כי המערער עבד באחריות ובמסירות לפרנסת משפחתו וביקש לא להחסיר מילדיו דבר. לצד זאת, נאמר בו כי שירות המבחן התרשם מן המערער כאדם בעל דפוסי חשיבה נוקשים בכלל וביחס לנשים בפרט. המערער הכחיש בפני שירות המבחן את המיוחס לו והשליך אחריות ואשמה למצב שאליו נקלע אל המתלוננת, אשר בשלב זה כבר הייתה גרושתו. עוד צוין בתסקיר שירות המבחן כי המערער נעדר מוטיבציה לטיפול, ועל כן לא ניתנה המלצה טיפולית בעניינו. בחוות הדעת של המרכז להערכת מסוכנות צוין כי המערער אינו מקבל אחריות למעשיו ואינו מגלה אמפתיה לקורבנות.

17. תסקיר נפגעות העבירה שהוגש לבית המשפט המחוזי פרס תמונה כואבת של הפגיעה בקורבנות - הן בשל המעשים עצמם והן בשל הנסיבות החברתיות הקשות שאליהן נקלעו המתלוננת ו-ח'. ההקשר המשפחתי המורכב במקרה זה נגע לכך ששלוש מאחיותיה של המתלוננת נשואות לשלושה מאחיו של המערער, והוריהם הם אף בני דודים. חרף זאת, המתלוננת פעלה להתגרש מן המערער. היא נאלצה לוותר על זכויותיה בבית המשפחה, וככלל מצבה הכלכלי והחברתי הוא עגום. בתסקיר פורט גם כי ח' סובלת כיום מהידרדרות במצבה הנפשי, כי היא חשה אשמה על ההשלכות של חשיפת המעשים, וכי היא הייתה נתונה לביקורת של בני המשפחה המורחבת בגין החשיפה. בתסקיר עלה כי השתיים שללו רצון לקבל פיצוי כספי, ושירות המבחן העריך כי עשו כן מחשש להסלמה נוספת במצבן החברתי והמשפחתי וביחסו של המערער כלפיהן.

18. בבואו לגזור את דינו של המערער ציין בית המשפט המחוזי כי המעשים שביצע המערער במתלוננת הם "אירוע"

אחד (במובנו בסעיף 40יג לחוק העונשין) וכי המעשים שביצע המערער ב-ח' הם "אירוע" שני. בהמשך לכך, הוא קבע כי מתחם הענישה בנוגע לעבירות שביצע המערער במתלוננת נע בין 7 ל-16 שנות מאסר בפועל, וכי מתחם הענישה בנוגע לעבירות שביצע המערער ב-ח' נע בין 7 ל-20 שנות מאסר בפועל. בסופו של דבר, בית המשפט המחוזי קבע "מתחם ענישה כולל" לשני האירועים והעמיד אותו על בין 9 ל-20 שנות מאסר בפועל.

19. בגזר דינו התייחס בית המשפט המחוזי לחומרת מעשיו של המערער, כמו גם לכך שהיו אלה מעשים חוזרים ונשנים. לזכות המערער זקף בית המשפט המחוזי את העובדה שאין לו הרשעות קודמות, וכי תפקד כאב וכבעל המחויב לכלכלת משפחתו. בשים לב לכל אלה, בית המשפט המחוזי ציין כי לא מצא טעם לסטות מן המתחם שקבע, לקולא או לחומרא, והשית על המערער עונש מאסר בפועל לתקופה של 12 שנים וכן עונש מאסר על תנאי לתקופה של 10 חודשים נוספים כשהתנאי הוא שלא יעבור עבירה מסוג פשע בתוך שלוש שנים מיום שחרורו ממאסר.

הערורים

20. לבית משפט זה הוגשו שני ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי: ערעורו של המערער כנגד הכרעת הדין, היינו כנגד ההרשעה עצמה, וכנגד גזר הדין, היינו כנגד חומרת עונשו (ע"פ 5834/13); ומנגד, ערעורה של המדינה על גזר הדין, שבו היא טענה כי נכון היה להחמיר עם המערער אף יותר באורכו של עונש המאסר בפועל שהושת עליו, ובנוסף לכך לפסוק לקורבנות גם פיצויים (ע"פ 5910/13).

21. עיקר טענותיו של המערער התמקדו בהרשעתו. לטענתו, אין אחיזה של ממש להרשעתו בדין, ומכל מקום, מכלול העדויות צריך לעורר ספק סביר באשר לאשמתו. הוא טען כי אין כל ראיה חיצונית התומכת בכך שביצע מעשים מיניים באשתו ובבנותיו, וכי העניין כולו מבוסס על שקרים שרקחה נגדו אשתו, כדי לכסות על התנהגותה הקלוקלת. המערער טען שאף מעדות המתלוננת עולה כי התנהגותו כלפיה הייתה מכבדת ואוהבת, וכך ראו אותה גם כל בני המשפחה והסובבים אותו, כך שטענותיה של המתלוננת נעדרות כל תמיכה. הוא הוסיף וטען כי העובדה שהמתלוננת העידה כי לעיתים היה מתנצל לאחר המעשים מחלישה את גרסתה לפיה פעל כנגדה באלימות ובחוסר התחשבות.

22. בעיקרו של דבר, הערעור כלל טענות קשות כנגד המתלוננת, שלה יוחסו "מניפולטיביות" ושקרים. אף התייחסותה של המתלוננת לתפקודו הטוב של המערער, בהקשרים רבים, כאיש משפחה, הוצגה בערעור כדוגמה לתחכום, על מנת להציג את המתלוננת כדוברת אמת. כן נטען בערעור כי המתלוננת הייתה אישה דומיננטית והדמות החזקה בבית, ואילו המערער היה חלש וסר למרותה, כך שגם מבחינה זו גרסתה אינה אמינה.

23. בערעור נטען עוד כי צריך היה לבצע במתלוננת בדיקה גופנית לשם הערכת חוזק השרירים בפי הטבעת שלה. בא-כוחו של המערער סבר כי בדיקה זו הייתה מתבקשת בנסיבות העניין וכי אין לראות בה בדיקה חודרנית או משפילה (אך מבלי שהביא אסמכתאות לכך שמקובל לערוך בדיקות מסוג זה).

24. בהתייחס לאירועים שבהם יוחסו למערער מעשים מיניים בבתו ח' הצביע בא-כוחו של המערער על כך שהם

אינם מסתברים, לשיטתו. כך למשל, הוא העלה תמיהות בדבר האירוע שהתרחש בסלון הבית ולגביו נטען כי ח' זעקה לעזרה וכי התנהל מאבק אלים בינה לבין המערער, ובכל זאת קולה לא נשמע על-ידי אחרים ובני הבית האחרים לא התעוררו. בהמשך לכך, בא-כוח המערער טען שהאירוע בבית הנוסף של המשפחה אינו מסתבר, מאחר שאם המערער היה פוגע ב-ח' באופן שיטתי, כלל לא הייתה מסכימה לנסוע עמו בגפה לשם.

25. בכל הנוגע לגזר הדין טען בא-כוח המערער כי יש בו החמרה רבה עם מי שנעדר כל עבר פלילי, וכי יש להתחשב בכך שהיה מסור לבני משפחתו ועבד מבוקר עד לילה על מנת לדאוג לרווחתם. כן נטען שהמתלוננת ו-ח' הסכימו לשוחח עם עורכות התסקיר של נפגעות העבירה מתוך תקווה כי הדבר יסייע למערער ושגם הן רואות בו אדם חיובי.

26. מנגד, המדינה סמכה את ידה על הכרעת הדין וטענה כי אין מקום להתערב בממצאי המהימנות של בית המשפט המחוזי, כאשר בית המשפט המחוזי התבסס על מהימנות העדים שבפניו.

27. בכל הנוגע לעונש שהושת על המערער, טענה המדינה כי יש להחמיר בו בשים לב לאופי העבירות שביצע ולריבויין. כמו כן, נטען כי יש לשים לב לכך שהמערער לא הביע חרטה, לא לקח אחריות על מעשיו, ולא מנע את העדת הקורבנות במשפט. כמו כן, נטען שנוכח חומרת מעשיו של המערער ואורך התקופה שבמהלכה בוצעו, אין לתת משקל ממשי לכך שאין לו הרשעות קודמות או לכך שפרנס את משפחתו. בנוסף, טענה המדינה כי יש מקום לפסיקת פיצויים לקורבנות, וכי העמדה שהן הביעו בעניין זה אינה יכולה להיות חזות הכול.

דין והכרעה

28. לאחר שבחנתי את מכלול הטענות במקרה קשה זה, עמדתי היא שיש לדחות את מכלול טענותיו של המערער - הן ביחס להכרעת הדין והן ביחס לגזר הדין. לעומת זאת, אני סבורה שיש מקום לקבל את ערעור המדינה בכל הנוגע לעונש המאסר שהושת על המערער ולחיובו של המערער בתשלום פיצויים לקורבנות.

הכרעת הדין

29. כפי שציינה באת-כוח המדינה, הרשעתו של המערער הושתתה על התרשמותו של בית המשפט המחוזי מן העדויות. בנסיבות העניין, אין טעם טוב להתערב בממצאים אלה. הלכה ידועה היא כי בית משפט זה בשבתו כערכאת ערעור ייטה שלא להתערב בקביעותיה העובדתיות של הערכאה הדיונית, ובמיוחד כך מקום שבו הממצאים העובדתיים נקבעו על יסוד ההתרשמות הישירה של בית המשפט דלמטה מן העדים שבפניו (ראו למשל: ע"פ 993/93 אבוטבול נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 485, 491 (1993); ע"פ 9352/99 יומטוביאן נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(4) 632, 643 (2000); ע"פ 7004/09 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (17.7.2012)). הלכה זו מקבלת משנה חשיבות כשעסקינן בעבירות מין, עבירות המתבצעות בדרך כלל בחדרי חדרים, ובהן העדויות המרכזיות הן אלו של מבצע העבירה ושל הקורבן, זו כנגד זו, ובשים לב לקושי הברור הניצב בדרכם של מי שנפלו קורבנות לעבירות מין (ראו למשל: ע"פ 6295/05 וקנין נ' מדינת ישראל, פסקה 39 (25.1.2007); ע"פ 3250/10 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 28 לפסק

דינה של השופטת ע' ארבל (12.1.2012)). על כך ניתן להוסיף, במידה רבה למעלה מן הצורך, כי טענותיו של המערער בכל הנוגע לפרכות שמצא בהכרעת הדין לא היו משכנעות, וזאת בלשון המעטה.

30. אפתח ואומר שתיאור הרקע החברתי והמשפחתי של המתלוננת מלמד עד כמה הגשת התלונה הייתה קשה עבורה, ועד כמה גדול המחיר האישי והמשפחתי שהיא שילמה ועודה משלמת עד היום, למרבית הצער, בשל כך. מכלול זה אינו מתיישב עם כוונה לטפול אשמה על המערער, כפי שהוא טוען. למעשה, סיפור חייה של המתלוננת מלמד כולו על כך שהייתה קורבן לנסיבות - כאשר מקומה בתא המשפחתי הרחב היקשה עליה מאד לצאת להגנת עצמה ולהגנת בנותיה. זאת ועוד, עדויותיהם של גורמי הרווחה מלמדות עד כמה התהליך של הגשת התלונה היה קשה למתלוננת, ובמידה רבה היא לא חפצה בו, אלא נאלצה לנקוט בו לאחר שנוכחה כי אף בתה נפגעה מן המערער.

31. הטענה לפיה "הודאתה" של המתלוננת בתכונותיו הטובות של המערער מעידה על תחכום הייתה אף מקוממת. המתלוננת העידה דברי אמת - הן לטובה והן לרעה - ואין לזקוף זאת לחובתה.

32. טענתו של המערער כי המתלוננת הייתה "האישה החזקה בבית" והוא סר למרותה, וכי בכך יש כדי להפריך את גרסתה, הייתה אף היא מעוררת תמיהה. מציאות החיים אינה חד-מימדית. אף אישה הנתפסת כ"חזקה" יכולה ליפול קורבן לעבירות מין חמורות ולהתקשות בחשיפת האירועים בשל ההשלכות הקשות הנלוות לכך. בדומה לכך, גבר הנוהג באשתו בצורה "מכבדת" ברבים יכול לזנוח דפוסים אלו כשהשניים נמצאים בגפם, ולפשוט כנגדה בעבירות מין חמורות. אין צריך לומר גם שההתנהגות החיובית של המערער, שעליה העידה גם המתלוננת, אינה מקנה לו זכות לכפות עצמו על גופה בניגוד לרצונה (ראו והשוו: ע"פ 2346/98 ימיני נ' מדינת ישראל פ"ד נב(3) 617, 620 (1998)). זאת, אף מבלי להידרש לכך שתיאור מציאות החיים של משפחת המערער מלמדת על מוחלשותה המובהקת של המתלוננת, שנישאה למערער בטרם מלאו לה חמש-עשרה, והייתה תלויה באופן כמעט מוחלט בו ובתא המשפחתי הרחב שלהם.

33. כאמור, טענותיו של המערער התמקדו במניפולטיביות שייחס למתלוננת, ובהתנהגותה הקלוקלת, לשיטתו, בבית. כך למשל, הועלתה בפנינו הטענה כי המתלוננת נהגה לגלוש באינטרנט שעות ארוכות במקום לטפל בבית, למורת רוחו של המערער. הוא ייחס לחיכוכים על רקע זה את טענותיה של המתלוננת כלפיו. יש להצטער על כך שהדין בטענותיו של המערער הפך להיות - לפחות מבחינת אופן הצגת הטענות מצדו - למשפטה של המתלוננת, שבהתנהגותה הוטחו האשמות קשות, לכאורה ללא יסוד של ממש (ראו והשוו: דפנה ברק-ארז "האישה הסבירה" פלילים 115, 125-127 (1998)).

34. גם לטענה כי בנסיבות העניין נדרשה בדיקה גופנית נוספת של המתלוננת לא נמצאה אחיזה - במיוחד כאשר מביאים בחשבון את הפוגענות הכרוכה בה, ובשים לב לעובדה שהמתלוננת עברה בדיקה על ידי פרופ' היס, ונקבע, גם על ידו וגם על ידי המומחה מטעם ההגנה, שתוצאותיה אינן שוללות את גרסתה.

35. יצוין, כי גם "הכשלים" שהמערער ניסה להצביע עליהם בגרסתה של ח' לאו כשלים הם. ראשית, גם בהקשר זה המערער הפנה לחלק בעדות שנסב על יחסו הטוב לילדיו, על מנת להפריך את גרסתה של ח', הגם שאין בכך בלבד כדי

להעיד על דבר, ואולי אף להפך. שנית, המערער טען כי האירועים שתיארה ח' אינם מסתברים, בין היתר כיוון שלא ייתכן כי אף אחד בבית המשפחה לא ידע על המעשים, שהתרחשו בתוך הבית ותוארו בכתב האישום כאירועים אלימים. טענה זו עלתה כבר בפני בית המשפט המחוזי, אשר התייחס אליה בהכרעת הדין וקבע כי ח' העידה שהמערער הניח ידו על פיה על מנת להשתיקה, וכי ייתכן שבני הבית, ובכללם האח אשר נהג לישון בסלון, ביקשו שלא להיות מעורבים באירועים. יתרה מזו, ח' התייחסה לנקודה זו גם בחקירתה מול חוקרת הילדים, וציינה שכאשר היא מפוחדת ובוכה קולה אינו "יוצא", וייתכן כי מחמת הפחד והלחץ הוא אינו נשמע.

36. חשוב לחזור ולהזכיר בהקשר זה את התרשמותו של בית המשפט המחוזי ממהימנותן של שני הקורבנות - המתלוננת ובתה ח'. לגבי המתלוננת ציין בית המשפט המחוזי כי היא העידה בכאב וברגש את אשר חוותה. קביעה זו מקבלת משנה חיזוק אף מהתרשמותנו אנו מדבריה כפי שהם מתועדים בפרוטוקולים של הדיון. הוא הדין בעדותה של ח', אשר ממנה יכולנו אף אנחנו להתרשם באופן בלתי אמצעי על דרך צפייה בתיעוד חקירתה בפני חוקרת הילדים, תוך עיון בתמלילי החקירה והתרשמות מן המבעים, שפת הגוף ומצבה הנפשי של ח'. אף אנו התרשמנו כי ח' העידה את אשר על ליבה, וסיפרה אודות האירועים הקשים אותם חוותה בצורה עקבית. ח' נחקרה במשך שעות ארוכות על ידי חוקרת הילדים, ועומתה עם בעיות העולות מגרסתה וכן עם הטענות שהעלה המערער להגנתו. בתחילת החקירה ח' הייתה סגורה יותר ומבוישת, והתקשתה לדבר על פרטים אינטימיים. אולם, בהמשך היא נפתחה ותיארה את האירועים בפירוט, תוך עיגונם בזמן ובמקום. ח' ענתה על כל שאלותיה של חוקרת הילדים, הדגימה את תשובותיה ואף ציירה, במידת הצורך. היא חזרה על הדברים מספר פעמים, וגרסתה הייתה עקבית. יצוין, כי גם עדותה בבית המשפט המחוזי, כפי שהיא מתועדת בפרוטוקולים של הדיון, הייתה אמינה ותאמה את הפרטים שהעלתה מול חוקרת הילדים.

גזר הדין

37. נותר אפוא לבחון את גזר דינו של המערער. בבואנו לקבוע את העונש שראוי להטיל על המערער, יש להקדים ולבחון את השאלה בכמה "אירועים" היה מעורב (לדיון רחב בשאלה זו ראו ע"פ 4910/13 ג'אבר נ' מדינת ישראל (29.10.2014) (להלן: עניין ג'אבר)). בנסיבות העניין, צדק בית המשפט המחוזי בקובעו כי בעיקרו של דבר יש לבסס את הליך גזירת העונש על זיהוי של שני "אירועים". עבירות המין שביצע המערער במתלוננת התמשכו לאורך מספר שנים, אך דומה כי קיים ביניהן "קשר הדוק" - הן התבצעו בצורה שיטתית, באופן שחזר על עצמו פעמים רבות ובנסיבות דומות, ולכן יש לראות בהן כחלק מ"אירוע" אחד. בדומה לכך, אף בין העבירות שביצע המערער ב-ח' במשך שנה קיים "קשר הדוק" וראוי לראות בהן כ"אירוע" אחד. לצד זאת, ניתן להוסיף ולומר כי בין העבירות שביצע המערער בשני קורבנותיו לא היה "קשר הדוק" - הן בוצעו בנפרד וכל אחת משתי הקורבנות אף לא הייתה מודעת לעבירות שנעברו באחרת. אם כן, כפי שקבע בית המשפט המחוזי, לפנינו שני אירועים, ולפי מצוות המחוקק יש לקבוע לכל אחד מהם מתחם ענישה נפרד. על כך יש להוסיף, כי בניגוד לדרך שבה פעל בית המשפט המחוזי, לא ניתן לקבוע מתחם ענישה כולל לשני האירועים. חלף זאת, בית המשפט רשאי לקבוע עונש כולל למספר אירועים, או עונש אחד לכל אירוע, ולאחר מכן לקבוע את מידת החפיפה או ההצטברות בין העונשים (סעיף 40ג(ב) לחוק העונשין).

38. אני סבורה שמתחמי הענישה שקבע בית המשפט המחוזי נטו לצד המקל יתר על המידה. אולם, לא שמענו בעניין זה טיעונים, ודי לי בכך שאומר כי הלכה למעשה, בנסיבות העניין, העונש שהטיל בית המשפט המחוזי בגין שני

ה"אירועים" היה נמוך מדי, בשים לב לחומרתן של העבירות שביצע, לתדירותן, לאליומות שנלוותה לביצוען ולחוסר הישע שאליו קלע את הקורבנות. אכן, ריצויו של מאסר בפועל בן 12 שנים אינו עונש קל כל עיקר. אולם, מעשיו של המערער היו קשים וחמורים ביותר. הם השתרעו על פני כמה שנים והיו כרוכים בפגיעה בשני קורבנות, לרבות בתו הקטינה. למעשה המערער ביצע מספר עצום של עבירות מין (ולכן גם מעשים רבים כמובנם בסעיף 186 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982) והעונש שנגזר עליו חייב לשקף זאת. בשים לב להחמרה הנדרשת בענישה בגין עבירות מין, ולא כל שכן עבירות מין שנעברו במשפחה ולאורך שנים, לא ניתן לומר שהעונש הכולל שנגזר על המערער משקף את רמת הענישה הראויה ואת כלל המעשים שביצע בגדרי שני ה"אירועים" העונשיים (ראו למשל: ע"פ 701/06 פלוני נ' מדינת ישראל (4.7.2007); ע"פ 102/09 פלוני נ' מדינת ישראל (7.4.2011); ע"פ 6149/11 פלוני נ' מדינת ישראל (31.10.2012); ע"פ 1473/12 פלוני נ' מדינת ישראל (5.11.2014); ע"פ 5117/13 וימר נ' מדינת ישראל (11.11.2014)).

39. למעשה, לא נמצא בענייננו כל טעם של ממש להקל בעונשו של המערער, ואף לא להעמיד את עונשו על הרף הנמוך של מתחם הענישה, כפי שעשה בית המשפט המחוזי. המערער לא הודה במיוחס לו וניהל משפט הוכחות מלא. בכך אין, כמובן, טעם להחמיר עמו, אך ודאי שהוא אינו זכאי להקלה המסוימת בעונש שממנה נהנה מי שמודה בעבירות שביצע. המערער אף לא לקח אחריות על מעשיו ולא הביע חרטה על הנזק העצום שגרם למתלוננת ולבתו, ח'. במקרה זה, ההתחשבות בכך שלמערער אין הרשעות קודמות, לא צריכה למצוא את ביטויה בקביעת עונש הנמצא ברף הנמוך של המתחם שנקבע, אלא אך להוות שיקול שלא להחמיר עם המערער. יש לציין, כי לא מדובר באדם עם עבר "נקי", אלא ההפך או הנכון - עברו רצוף בעבירות מין מחרידות, אלא שאלה נחשפו רק לאחר שהמתלוננת אזרה עוז להתלונן נגדו. גם ההתחשבות בכך שהמערער פרנס את משפחתו אינה מצדיקה קביעה של העונש ברף הנמוך של מתחם הענישה. אין בתמיכה הכלכלית במשפחתו של המערער ולו דבר המצדיק את האליומות והיחס המחפיר שאליהם הוא הכפיף את בתו ואשתו, ככלים למילוי גחמותיו ורצונותיו. בנסיבות אלה, יש לדחות את הערעור שהוגש על חומרת העונש מכל וכול, ולקבל את ערעור המדינה על קולת העונש. לאחרונה ציינתי, בהקשר של עברייני מין הפוגעים במספר קורבנות כי: "כל המציל נפש אחת כאילו הציל עולם ומלואו, והפוגע במספר נפשות במתכוון ייתן על כך את הדין בהתאם" (עניין ג'אבר, פסקה 21 לחוות דעתי). הדברים יפים גם לענייננו. אכן, אין זו דרכה של ערכאת הערעור למצות את הדין כאשר היא מקבלת ערעור שהוגש על קולת העונש. גם שיקול זה צריך לעמוד נגד עינינו. בעשותי כן, אני מציעה להשית על המערער עונש מאסר בפועל של חמש עשרה שנים - ויודגש כי אני סבורה כי מלכתחילה היה מקום להטיל על המערער עונש חמור בהרבה.

40. הנושא היחיד שבו התלבטתי במקרה זה היה פסיקת הפיצויים לקורבנות העבירה. לכאורה, המקרה שבפנינו מתאים במיוחד לפסיקת פיצויים לקורבנות - שלהן נגרמו לא רק נזקים בגוף ונפש, אלא אף נזקים כלכליים קשים, בשל תהליך הגירושין של המערער והמתלוננת, שבו היא נותרה אף חסרת רכוש. המתלוננת נותרה כשעול הפרנסה והטיפול בבנותיה, ובכללן ח', נותר עליה (בשונה מבנה שמתגורר עם משפחת המערער, אביו, ונראה שהקשר של המתלוננת עמו רופף). מנגד, יש לשקול את העובדה שכאשר קורבנות העבירה נשאלו על כך במסגרת הכנת התסקיר בענייני הן הדגישו כי אינן מבקשות לקבל פיצוי, ככל הנראה בשל חששן מן ההשלכות של פסיקה נוספת כזו במישור החברתי והמשפחתי. בדיון שהתקיים בפנינו שאלנו את באת כוח המדינה האם ידועה לה עמדת הקורבנות לעת הזו בסוגיה, אך היא ציינה שהנושא לא עלה בשיחה שהתקיימה עם נפגעות העבירה עובר לדיון בערעור.

41. ההתלבטות בהקשר זה היא ברורה. פסיקת פיצויים, אף בהליך הפלילי, היא בעלת גוון אזרחי (ראו: רע"פ 2976/01 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418 (2002)). ככזו, היא אמורה להיטיב עם קורבן העבירה ולבטא את רצונו בפיצוי. כידוע, בתחום האזרחי לא צומחת פסיקת פיצויים אלא על-פי דרישתו של הזכאי לכך. מנגד, קיים החשש שהפעלת לחץ על קורבנות עבירה, שהם מוחלשים ממילא, תגרום להם לבטא עמדה מסתייגת מפסיקת פיצויים, גם כאשר הם זקוקים לפיצויים אלה מאד. אין צריך לומר שקורבנות מסוג זה אף יתקשו "לגייס" עצמם - רגשית ומעשית - להגשתה של תביעת פיצויים אזרחית. במקרה שלפנינו, הדברים משתקפים בבירור גם מן המציאות החברתית והמשפחתית המורכבת שבה מצויות המתלוננת ובנותיה.

42. בסופו של דבר, הגעתי לכלל דעה שיש מקום להשית על המערער גם חיוב בפיצויים - בסך של 100,000 שקל למתלוננת ו-100,000 שקל ל-ח'. אין ספק שנפגעות העבירה זקוקות במקרה זה לפיצויים במידה רבה. יש לזכור כי ככל שמדובר בהליך הפלילי, חרף האופי האזרחי של הפיצויים, לא נשלל מהם לחלוטין הפן הקשור בהליך הפלילי, המתאפיין בכך שניהולו נעשה על-ידי הפרקליטות. אמנם, בטרם ניתן גזר הדין קורבנות העבירה לא דרשו פיצויים, ואף ביקשו שלא לקבלם, ככל הנראה בשל לחץ (גלוי או סמוי) המופעל עליהן. על כל פנים, ניתן להבהיר אפוא שפסיקת פיצויים זו אינה מבטאת את רצונן המפורש, כפי שהובע על ידן, ככל שהבהרה זו דרושה להן במישור החברתי (עניין שיש כמובן להצטער עליו). במבט הצופה פני עתיד, אני סבורה שראוי להבטיח כי עמדת הקורבנות בשאלת הפיצוי תזכה לבירור עובר לדיון בערעור, ככל שהסוגיה צפויה לעלות בו.

43. סוף דבר: אציע לחברי לדחות את ערעורו של המערער (ע"פ 5834/13) בכללותו, אך לקבל את ערעור המדינה (ע"פ 5910/13) כך שעונש המאסר בפועל שבו יישא המערער יעמוד על חמש עשרה שנים וכן הוא יחויב בתשלום פיצויים של 100,000 שקל למתלוננת ו-100,000 שקל ל-ח'. עונש המאסר על תנאי שהושת עליו (כמפורט בפסקה 19 לעיל) יעמוד בעינו.

44. זהו סופם של הערעורים. זה אינו סופה של הדרך הארוכה שעוד יצטרכו לפסוע בה המתלוננת ובתה ח', שלקו הן ממעשיו של המערער והן מן הנסיבות החברתיות הקשות שאליהן נקלעו בשל כך שהמתלוננת קמה בסופו של דבר, לאחר שנים של עינויים, להגנתה, להגנת בתה ח' ואף להגנת בנותיה הנוספות. אנו מקווים כי העוז שמצאה בה בסופו של דבר יעמוד לה - חרף הקשיים - בהמשך חייה.

שׁוֹפֵט

השופט א' רובינשטיין:

א. מסכים אני לחוות דעתה של חברתי השופטת ברק-ארז. לעניין ההרשעה, מקובלים עלי דבריה והמוסיף גורע.

ב. אף אשר לעונש, אילולא אזרה המתלוננת אומץ היו המעשים הנוראים המתרחשים מאחורי דלתות ביתם של בני הזוג נותרים באפילה, הפגיעות היו נמשכות ונזקי האשה והבנות היו מתעצמים. אם בשל שינויים חברתיים הפותחים צוהר

לתלונה ואם כיון שהגיעו מים עד נפש - ושני אלה יתכנו גם בשילובם - נחשפה הזוועה; והוברר כי לפנינו ד"ר ג'קיל ומר הייד בדמות המערער, שהיה מוכר לסביבתו כאדם נורמטיבי המביא פרנסה סדורה לביתו, והפן האפל של אישיותו לא ניכר ברבים.

ג. למספר הקרבנות ולמספר המעשים הרעים עלינו ליתן ביטוי עז יותר על ידי החמרה בענישה, ואין מנוס מכך חרף מאמצי הסניגור המלומד; והמוצע על-ידי חברתי מקובל עלי. חברתי התלבטה בשאלת הפיצוי. הפיצוי נועד לסייע לקרבנות העבירה, ולוא במידת מה, ואינו תלוי ביכולת התשלום של הנאשם (ע"פ 5761/05 מג'דלאוי נ' מדינת ישראל (2006)). גם לשון סעיף 77(א) לחוק העונשין, תשל"ז-1977 אינה תולה את פסיקת הפיצוי בבקשת המתלוננים. על כן אצטרף לחברתי גם בעניין זה.

שׁוֹפֵט

השופט י' עמית:

אני מסכים.

שׁוֹפֵט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז.

ניתן היום, כ"ז בחשון התשע"ה (20.11.2014).

שׁוֹפֵט ת

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט